

VERSLAG

Overlegforum tussen de Vlaamse Regering en 'de Verenigde Verenigingen'

datum: 13 september 2017

locatie: kabinet van Vlaams minister-president Geert Bourgeois

aanwezig:

voor de Vlaamse overheid:

- de heer Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, voorzitter
- mevrouw Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering
- mevrouw Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering
- de heer Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel
- de heer Mark Andries, kabinetschef van de minister-president van de Vlaamse Regering

- mevrouw Agna Smisdom, departement Kanselarij en Bestuur, secretaris

voor 'de Verenigde Verenigingen':

- de heer Jan Baeck, directeur vrijwilligerswerk en dienstverlening Gezinsbond
- de heer Danny Jacobs, directeur Bond Beter Leefmilieu
- de heer Gilbert Pex, nationaal secretaris beweging.net
- de heer Dirk Verbist, directeur federatie sociaal-cultureel werk
- mevrouw Inge Geerardyn, stafmedewerker 'de Verenigde Verenigingen'
- de heer Bart Verhaeghe, stafmedewerker 'de Verenigde Verenigingen'

verontschuldigd:

- de heer Bart Tommelein, viceminister-president van de Vlaamse Regering

Minister-president Bourgeois heet 'de Verenigde Verenigingen' (VerVer) welkom.

1. Geluiden uit het middenveld

1.1 CSI Flanders: korte presentatie

De heer Verhaeghe licht CSI Flanders toe. CSI staat voor 'Civil Society Innovation'. Het betreft hier een vierjarig interuniversitair SBO-traject (strategisch basisonderzoek) naar de uitdagingen van het middenveld en naar innovatieve antwoorden erop. Onderzoekers van de Universiteit Antwerpen, UGent en HIVA-KULeuven zijn betrokken.

Het onderzoek bouwt verder op een denkoefening uit 2013. Daaruit bleek dat het middenveld geconfronteerd wordt met nieuwe uitdagingen, maar dat er hierover weinig wetenschappelijke inzichten bestaan.

CSI Flanders ging in 2016 van start. Het traject omvat een literatuurstudie en een kwalitatief onderzoek. Het betreft hier geen project van de VerVer, maar wel een academisch onderzoek dat door de VerVer uiteraard met bijzondere aandacht wordt gevolgd. De VerVer, het kabinet Gatz en het kabinet Vandeuren zijn vertegenwoordigd in de begeleidingscommissie, net als 39 andere organisaties en instanties. De bedoeling is om tijdens de volledige looptijd van het onderzoek in interactie te gaan met het veld. Tussentijdse inzichten worden opgenomen in onder meer 'spotlightpapers' en worden besproken tijdens verschillende soorten activiteiten onder de noemer 'Leerplatform'.

In essentie gaat het onderzoek over de rol en positie van het middenveld in een veranderende maatschappij. Dit in relatie tot markt, overheid en burger. De bedoeling van het onderzoekstraject is om het Vlaamse middenveld te ondersteunen in sociaal innoveren, zowel vanuit een beter begrip van de veranderende omgeving waarin middenveldorganisaties opereren als vanuit vernieuwende praktijken en modellen van dienstverlening en politiek. Er is onder andere aandacht voor thema's als diversiteit, maatschappelijke polarisering, hybridisering van het middenveld, en de verhouding tot nieuwe participatiepraktijken en burgerinitiatieven. Er is ook een onderzoeksluik dat focust op de interne organisatie van het middenveld, met onder andere aandacht voor het managen van vrijwilligers.

Het literatuuronderzoek is inmiddels achter de rug en ook het in kaart brengen van het middenveld is gebeurd. Dit was geen evidentie: het is immers niet zo makkelijk om te bepalen waar het middenveld start en waar het eindigt.

Eerstdaags vertrekt er een vragenlijst naar een ruime waaier aan middenveldorganisaties die actief zijn op Vlaams niveau. Daarin wordt gepeild naar de wijze waarop zij omgaan met uitdagingen.

Vanaf volgend jaar ligt de focus op het bestuderen van goede innovatieve praktijken. Dit moet in het laatste jaar van de onderzoeksperiode leiden tot instrumenten.

Minister Gatz vraagt of er in het onderzoekstraject ook aandacht is voor de internationale dimensie. Hij verwijst naar een gesprek tijdens een vorig Overlegforum waarin werd gesteld dat de plek van het middenveld in Vlaanderen uniek is, en dat het interessant zou zijn om ons als Vlaanderen met dit 'Vlaamse model' te profileren in een internationale context. De heer Verhaeghe geeft aan dat er aandacht is voor recent Europees onderzoek en dat het internationaal vergelijkend perspectief dus inderdaad wordt meegenomen.

Minister-president Bourgeois stelt dat dit onderzoekstraject ambitieus is. Hij beklemtoont in het bijzonder het belang van de aandacht voor diversiteit en voor de nieuwe burger. Ook wijst hij erop dat digitalisering het mogelijk maakt om burgers op nieuwe manieren te mobiliseren.

Er wordt afgesproken dat de heer Verhaeghe de tussentijdse papers stelselmatig zal bezorgen aan de verschillende ministers die deel uitmaken van het Overlegforum. (De heer Verhaeghe is immers niet enkel werkzaam bij de VerVer, maar daarnaast ook deeltijds verbonden aan CSI Flanders waar hij instaat voor de valorisatie-initiatieven.)

1.2 Uitdagingen die het middenveld in Vlaanderen momenteel sterk voelt vanuit 'verenigen en niet verdelen'

De heer Baeck stelt dat de verenigingen een toenemende polarisering vaststellen: mensen denken meer en meer in hokjes en zetten zich vaak af tegen andere hokjes. De VerVer pleit voor overheidsmaatregelen om te trachten die toenemende polarisering in de maatschappij tegen te gaan.

Het middenveld dient echter ook zelf te beslissen hoe het met die polarisering in haar eigen geledingen omgaat. De bedoeling is om de discussie hierover intern aan te gaan. De VerVer zal in dit kader een traject van zelflerende groepen oprichten. Hierbij wordt er een combinatie gemaakt van organisaties die al ver gevorderd zijn op -bijvoorbeeld- het vlak van diversiteit en het bespreekbaar maken ervan, van organisaties die op dit vlak willen leren, en van een begeleidende expert.

Er zal gewerkt worden rond verschillende thema's, en met verschillende partners, bv. ook met ondernemingen.

Minister Homans beklemtoont het belang van het werken aan diversiteit in het brede middenveld. Verenigingen moeten hierop inzetten.

De heer Baeck stelt dat er veel pogingen gebeuren, maar dat die niet altijd gesmaakt worden. Bij de Gezinsbond merkt men bijvoorbeeld dat het geen probleem is om in publicaties een zwarte vrouw met kind op te nemen, maar wanneer er in het kader van inclusieve beeldvorming een moeder met hoofdhoek

staat afgebeeld, komen er steevast reacties. De Gezinsbond stelt voorts vast dat het bereiken van een gekleurd publiek vaak goed lukt bij zeer laagdrempelige activiteiten.

De heer Verbist vult aan dat hij steeds meer geslaagde samenwerkingsinitiatieven ziet tussen 'reguliere' en 'gekleurde' organisaties. Dergelijke samenwerkingen waren er vroeger veel minder. Deze tendens is laat van start gegaan, maar de heer Verbist is niet pessimistisch. Het is wel belangrijk dat er een klimaat gecreëerd wordt dat dit soort samenwerkingen stimuleert.

De heer Verbist komt terug op een thema dat ook al tijdens een vorige bijeenkomst aan bod kwam: duurzame vs. kortlopende subsidies. De heer Verbist wijst erop dat dit een genuanceerd verhaal is. Het inzetten van kortlopende projectsubsidies kan nuttig zijn. In het sociaal-cultuur werk bijvoorbeeld is de wijze van subsidiëring goed uitgewerkt en is de verhouding tussen de verschillende subsidiëringvormen duidelijk en evenwichtig. Uit andere sectoren weerklinken er soms andere geluiden: daar dreigt het gesubsidieerde veld te verworden tot een projectenfabriek. Het signaal dat de VerVer graag wenst mee te geven is dat er een evenwicht moet zijn tussen enerzijds het verstrekken van incentives via projectsubsidies en anderzijds het verstrekken van werkingsmiddelen die het mogelijk maken voor verenigingen om hun maatschappelijke opdracht op te nemen op een 'geïntegreerde' en trajectmatige wijze. De heer Verbist wijst er ook op dat de projectpot soms klein is en het aantal kandidaten groot, wat leidt tot projectmoeheid.

Minister Gatz stelt dat deze thematiek een uitgebreider debat waard is in het kader van de basissubsidiëring. Hij verwijst naar het nieuwe decreet op het sociaal-cultureel werk waarin er ruimte is voor het uitbouwen van een bottom-up werking, gericht op de realisatie van een maatschappelijk doel. Hij vraagt zich af hoe de situatie is in andere domeinen, en meer in het bijzonder hoe de verhouding is tussen gecumuleerde projectsubsidies en basissubsidies. Indien de gecumuleerde projectsubsidies even hoog of hoger liggen dan de basissubsidies, moet dit verder worden bekeken.

Ook minister Homans vindt dit verder onderzoek waard. Zij merkt wel op dat projectsubsidies soms worden ingezet om het middenveld te engageren om het beleid te helpen realiseren.

Minister Gatz vult aan dat ook het opduiken van nieuwe problemen kan leiden tot de inzet van projectmiddelen. Een minister wordt geconfronteerd met een probleem, wil een antwoord bieden, maar weet op dat moment misschien nog niet goed welke aanpak aangewezen is. Toch dringt een snelle beslissing zich op. Ook in een dergelijke situatie wordt vaak overgegaan tot het opzetten van (piloot)projecten.

Minister-president Bourgeois stelt dat het uittesten van oplossingen via projecten moet blijven kunnen, net als het uitbesteden van opdrachten en het werken met onderaanneming. Hij vindt het in kaart brengen van de verhoudingen tussen basis- en andere subsidies echter sowieso een goed idee. De VR engageert zich om hier werk van te maken zodat het duidelijk wordt of de balans uit evenwicht is.

2. Dossiers waarin 'de Verenigde Verenigingen' inspeelt op het beleid van de Vlaamse overheid

2.1 Gecoördineerd vrijwilligersbeleid

De VerVer is blij met de brede visie op gecoördineerd vrijwilligersbeleid (en was ook nauw betrokken in de voorbereiding ervan). De VerVer is ook verheugd over het feit dat die visie zal worden uitgerold in een actieplan, en dat dit afgestemd gebeurt.

2.2 Regulitis – lokaal vereenvoudigen: ter info

Uitkomsten en vervolg van traject 'lokaal samen vereenvoudigen'

De VerVer licht toe dat er eerst een 'mapping' gebeurde door middel van een enquête die door 60 lokale besturen en 200 organisaties werd beantwoord. Er werden vervolgens 13 cases geselecteerd. Daar werd verder op ingegaan via focusgroepen. Het doel was om af te geraken van de 'koterij' aan subsidiereglementen. Het was eveneens de bedoeling om van elkaar te leren, ook over digitalisering. Op basis van alle verzamelde informatie, werd een 'Wegwijzer' opgesteld met aandachtspunten en tips, met opties waarbij de pro's en contra's worden opgelijst.

Op 1 juni was er een toonmoment voor vertegenwoordigers uit lokale besturen. Het is de bedoeling dat de lokale besturen hier nu zelf mee aan de slag gaan. De VVSG en provinciale bestuurscholen zijn alvast enthousiast om hier een rol in te spelen. Bij de provinciale bestuurscholen worden er coachingtrajecten opgezet om ambtenaren te ondersteunen bij het opstellen van reglementen. De VVSG zal werktafels organiseren. Het vormingsaanbod gaat begin 2018 van start. De VerVer blijft betrokken en zal een aantal werktafelsessies begeleiden.

Minister Homans vraagt of er al in kaart is gebracht welke portalen en loketten er zijn. Mevrouw Geerardyn stelt dat kleinere besturen aangeven dat zij geen middelen hebben om te investeren in digitale systemen. Sommige grote steden werken met Digipolis. De vraag kan gesteld of dat de richting is om uit te gaan? De VerVer suggereert dat misschien een soort 'groepsaankoop' mogelijk zou zijn voor de kleine gemeenten. VVSG is niet bijzonder geïntereiseerd, want is bezorgd dat er op die manier niet voldoende modulair kan worden gewerkt.

Minister Gatz stelt dat hij geplande vormingen uiteraard prima vindt, maar wel wat vreest dat vooral de overtuigden zullen bereikt worden. Hij vraagt zich af of de VVSG en de VerVer nog verdere opvolgingsactiviteiten plannen. Hij denkt hierbij aan activiteiten om de niet-overtuigden te bereiken en aan activiteiten om de impact van de Wegwijzer en de vormingen te monitoren. De VerVer geeft aan dat zij momenteel geen plannen tot monitoring heeft, wel tot ondersteuning om de lokale besturen te sensibiliseren en te informeren.

Idee voor nieuw 'digitaal verenigingsloket' over beleidsniveaus heen

De heer Baeck stelt dat de VerVer droomt van een digitaal 'verenigingsloket', naar analogie met een 'burgerloket' en een 'ondernemingsloket'. Dit zou een belangrijk element kunnen zijn in de strijd tegen regulitis. De VerVer kijkt hiervoor naar de Vlaamse overheid, maar gaat ook met de VVSG bespreken wat mogelijk is.

Minister-president Bourgeois beaamt dat we op termijn af moeten geraken van de praktijk waarbij verenigingen in Vlaanderen meermaals dezelfde gegevens moeten doorgeven. Om dit op te lossen dient er echter een connectie te worden gemaakt tussen lokale en Vlaamse databanken, wat niet eenvoudig is. Bovendien is het niet mogelijk om met één modelformulier 'ondersteuning aan verenigingen' te werken, want elke gemeente heeft haar eigen kader. Momenteel is het plan om alvast een burger- en ondernemingsloket te bouwen. Daar wordt volop aan gewerkt. Misschien dat volgende legislatuur de uitbreiding kan gebeuren met een verenigingsloket.

Minister Crevits stelt dat vooral ook lokaal de ambitie voor een verenigingsloket zou moeten bestaan. Zij vraagt zich af of het überhaupt zinvol zou zijn om een dergelijk loket Vlaams te organiseren.

Minister-president Bourgeois geeft aan dat het organiseren van een dergelijk platform duur en ingewikkeld is. Dat blijkt uit de ervaringen in het kader van ruimtelijke ordening en erfgoed. Het afstemmen van databanken blijft echter steeds zinvol.

De heer Jacobs stelt dat de toeleiding van verenigingen naar databanken op een goede manier moet gebeuren. Minister Crevits stelt dat toeleiding naar wat bestaat, iets is waar de VerVer zelf over dient na te denken.

2.3 Witboek 'open en wendbare overheid'

De VerVer vond het groenboek bestuur een interessant document, maar is wat teleurgesteld over het witboek. Een aantal interessante ideeën uit het groenboek zijn immers niet weerhouden, en een aantal elementen die wel weerhouden werden, zijn in het witboek erg voorzichtig geformuleerd. De heer Jacobs nuanceert meteen de kritiek door aan te geven dat het hier misschien ook wel een 'reality check' betreft voor de VerVer: het concretiseren van ambitieuze doelstellingen blijkt niet zo eenvoudig.

Het witboek is uiteraard geen eindpunt, maar slechts een fase in een lopend proces. De VerVer heeft dan ook een dubbele hoop: 1) dat de kernprincipes uit het witboek en de verdere concretisering ook zullen terug te vinden zijn in het volgende regeerakkoord, en 2) dat de VerVer nog insteken kan geven in het kader van de opmaak van het implementatieplan bij het witboek.

De VR geeft meteen aan dat er een vergadering zal worden belegd met de personen die een trekkende rol spelen in het totstandkomen van het implementatieplan en het nieuwe bestuursdecreet.

De VerVer formuleert alvast enkele belangrijke aandachtspunten:

- In het luik over dienstverlening wordt de indruk gewekt dat er vooral zal worden ingezet op toeleiding. De VerVer vindt dit een te beperkt perspectief en hoopt dat het implementatieplan zal getuigen van een bredere invulling en bijhorende aanpak.
- Bij het luik over participatie meent de VerVer een aarzeling vast te stellen om volop voor participatie te gaan. Er wordt gesproken over participatie "wanneer er meerwaarde is". Dat vindt de VerVer een gevaarlijke formulering.
- Wat betreft het creëren van een kader voor regelluwe zones, pleit de VerVer voor één centrale richtlijn: de regelluwigheid moet het algemeen belang dienen.
- Wat de prestatiebegroting betreft, benadrukt de VerVer dat er hierbij steeds een mix moet gehanteerd worden van kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren.
- In het kader van het 'samenwerken als netwerkorganisatie', hoopt de VerVer in het implementatieplan concrete passages terug te vinden over de verhouding tussen het politieke en het ambtelijke niveau.

Minister-president Bourgeois bevestigt dat er op dit alles tijdens een aparte vergadering dieper zal worden ingegaan.

2.4 Doelstellingenkader 2030/SDG's

De VerVer informeert naar de timing in dit dossier. Minister-president Bourgeois geeft aan dat een aantal strategische adviesraden de eerdere planning te krap vonden. In juli werd het dossier opnieuw op de VR geagendeerd, inclusief plan van aanpak en aangepast tijdsplan. Terwijl de eerdere aanpak gericht was op het finaliseren van het Vlaamse 2030-doelstellingenkader in december 2017, is dat in de nieuwe planning eind maart 2018.

3. Dossiers waarvan de VerVer hoopt dat de Vlaamse overheid er (op korte termijn) op inspeelt

3.1 Hervorming van de vzw-wetgeving

De VerVer heeft drie maal overlegd met minister Geens met het oog op het bijsturen van de wetgeving zodat die meer rekening houdt met de specificiteit van de non-profit sector. De VerVer beschouwt het resultaat als een succes: minister Geens heeft rekening gehouden met de bezorgdheden.

Mevrouw Geerardyn schetst de bezorgdheden en aanpassingen in grote lijnen:

- In de nieuwe wetgeving zal de definitie van vzw veranderen van een vereniging zonder winstoogmerk naar een vereniging zonder winstuitkering. De VerVer vindt dit een goede evolutie, maar heeft ervoor gepleit om dit te koppelen aan de vereiste dat een vzw een belangeloos doel moet hebben. Zo wordt het goede van de hervorming van de minister (het verdwijnen van de grijze zone van de bijkomstige economische activiteiten) gecombineerd met het behoud van een ideëel, belangeloos maatschappelijk doel. Zo wordt ook het risico op schijnvzw's sterk verkleind.
- Voorts werd op vraag van het verenigingsleven en de social-profitorganisaties een modaliteit toegevoegd aan het verbod op winstuitkering. Winst uitkeren aan oprichters, bestuurders, leden of derden zal verboden zijn tenzij de oprichters, bestuurders, leden of derden deel uitmaken van de begunstigden van het belangeloos doel van de organisatie (denk bv. aan de verenigingen waar armen het woord nemen, waar mensen in armoede ook in het bestuur van de vzw zetelen).
- In de oorspronkelijke hervormingsplannen van minister Geens verdween onder het motto van vereenvoudiging ook de vennootschap met sociaal oogmerk (VSO). Minister Geens had oor voor de argumenten van de non-profitsector in hun pleidooi voor het behoud van de VSO. In de hervorming zal de VSO daarom alsnog blijven bestaan, in de vorm van een erkenning als 'sociale onderneming' die kan worden aangevraagd door een coöperatieve vennootschap. Deze erkenning zal worden verleend door een instantie gelijkaardig aan de huidige Nationale Raad voor Coöperaties..

Momenteel bevindt het dossier zich bij de Raad van State. Ondertussen wordt ook aan de Hoge Raad voor Vrijwilligers en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven een advies gevraagd. Daarna gaat het dossier terug naar de ministerraad voor een tweede lezing en vervolgens naar het parlement..

De VerVer vermoedt dat de herziening van de vennootschaps- en vzw-wetgeving een impact kan hebben op de rechtspersonen en de subsidiereglementeringen binnen de Vlaamse overheid. De VerVer pleit bij de VR voor een globale, overheidsbrede aanpak, met ook oog voor de eventuele impact van de staatssteunregelgeving.

Minister Gatz geeft aan dat de VR contact had met minister Geens en op dit moment geen nood ziet aan verdere juridische aanpassingen. De VR wenst de opmerkingen van de raad van state en eventuele verdere aanpassingen af te wachten. Als er daarna nog problemen zouden zijn, wil zij dit vervolgens verder met de VerVer bekijken.

3.2 Afschaffen meldingsplicht voor werkloze vrijwilligers bij RVA

Deze verzuchting maakt deel uit van de knelpuntennota voor het vrijwilligerswerk die de VR op 31 maart 2017 goedkeurde en is al lang een vraag van de VerVer. De VerVer legde ook zelf contacten met de bevoegde federale instanties, maar maakt niet veel vooruitgang. De VerVer wil nu andere pistes verkennen.

3.3 Belang van structurele subsidies

Zie hoger: punt 1.2.

3.4 Pro-actieve werking van de Vlaamse overheid m.b.t. toepassing van de Europese staatssteunregels

De VerVer komt terug op een punt dat zij ook op een vorige bijeenkomst van het Overlegforum aanhaalde. Binnen de Vlaamse overheid is er momenteel één persoon die een zeer grote expertise heeft in deze materie. Een recente ervaring (met Natuurpunt) leerde dat er beleidsdomeinen zijn die moeilijk de weg naar deze expert vinden. De VerVer pleit voor de oprichting van een lerend netwerk binnen de Vlaamse overheid om transversaal en afgestemd te werken rond deze materie.

Minister-president Bourgeois stelt dat de VR dit onder de aandacht zal brengen van het Voorzitterscollege. Idealiter zouden er meerdere mensen binnen de administratie expert zijn in dit thema, maar dat is budgettair niet evident. De minister-president stelt dat het minstens even noodzakelijk is dat iedereen de weg vindt naar de expertise die er al is.

4. Varia

/